

Lebontják a budavári koronázó templom tornyát

Budavára ékességét, a magyar építőművészet egyik remekét, a Nagyboldogasszonyról elnevezett koronázó főtemplomot komoly veszély fenyegeti és ha idejekorán nem érkezik segítség: elpusztul a Mátyás-templom. A kénes savval telített pesti levegő és a templom falába felszivárgó nedvesség szinte megállás nélkül rombolja, pusztítja Schulek Frigyes remekművét. Mátyás király tornyának kősisakját kikezdte az idő. A bácestoroki homokkőből faragott csipkéket, cifraságokat, ornamenteket, balustradokat és fogakat pedig már szinte teljesen elmállasztotta Budapest kénsávgőzzel telített rettenetes, gyilkos levegője. Ma holnap dísztelen és kopasz lesz a pompás és délceg torony; az épületről leomló kődarabok pedig veszedelmessé teszik a templom környékét.

De nemcsak a külseje, a templom belseje is pusztulásnak indult. A talajvíz már évek óta szivárog, egyre magasabbra szivárog a falakon és a nedves, penészes falról lehámlik a festett vakolat: Székely Bertalan és Lotz Károly gyönyörű freskói. A veszedelem már akkora, hogy attól félnek, hogy ideiglenesen be kell majd zárni a templomot. Lehetetlen, szívfájdalom nélkül nézni ezt a szomorúságot!

Ki a hibás benne, hogy elkövetkezett ez a pusztulás, hiszen még 40 esztendeje sincs, hogy Schulek Frigyes a budavári Nagyboldogasszony templomának restaurálásával elkészült? Ki a hibás és ki a felelős azért, hogy idáig fejlődtek a dolgok?!

A legnagyobb hiba az volt, hogy a tervezők nem számoltak azzal, hogy a bácestoroki homokkő, melyet a tornyok és ornamenteik építéséhez felhasználtak, húzamosabb ideig nem tud ellentállni a pesti füstös levegő romboló hatásának. A bácestoroki homokkő lágy; könnyen formálható; könnyen faragható, de könnyen porlik és elmállik Budapest kénsávas és szénázas, füsttel és korommal megfertőzött levegő-

jében. A gyilkos füstöt és kormot naponta százezer kemény torka okádja magából és ez a füst pusztulás jelent nemcsak a budavári koronázó templom kősisakjainak, de ép így porlasztja, mállasztja ez a rettenetes levegő a parlament-palota tornyait és oromdíszeit, meg az erzsébetvárosi plébániatemplom köépitményeit. Csak meg kell nézni. A parlament palotáját azért kell restaurálni folytonosan, és az erzsébetvárosi plébániatemplom talán még siralmasabb állapotban van, mint a koronázó templom. Viszont nem szabad elfelejteni, hogy mikor 1874 október 5-én hozzáfektak a budavári főtemplom restaurálásához, akkor még nem szénnel, hanem fával tüzeltek Budán és Pesten. A fa füstje nem olyan romboló hatású és nem számoltak vele, hogy a könnyen faragható, az acélnek olyan engedelmes bácestoroki kő nem fog tudni ellentállni Budapest szénfüsttel megfertőzött levegőjének.

Miért kell lebontani Mátyás király tornyát.

A másik baj az volt, hogy a talajvíz romboló hatásával sem számoltak a restaurálók. Az alapépitmény szigetelése nem volt tökéletes és a nedvesség a kriptából felhúzódik, felszivárog a falak pórusain keresztül és tönkreteszi nemcsak a templom falait és freskóit, de a templom levegőjét is dohossá és egészségtelenné teszi. Ezen most megfelelő szigetelőberendezéssel és modern ventiláló- és fűtőkészülékkel akarnak segíteni. Ezek a munkálatok 30—50.000 pengőbe kerülnének.

Sokkal komplikáltabb probléma ennél a templom külsejének a restaurálása. A szakértők azt mondják, hogy Mátyás király tornyát feltétlenül le kell bontani legalább a felső, körbefutó erkélyig és újfajta, időállóbb kőanyagból kell újjáépíteni. Kvarcos homokkőre vagy kemény mészkőre gondolnak a szakértők, mert — szerintük — arról

szó sem lehet, hogy mesterséges követ, vagy pláne cementet használjanak a bácestoroki homokkő helyett. Ez a mesterséges kőanyag nem tudná pótolni, nem tudná visszaadni a torony mai kősisakjának csodás színét, patináját és szépségét. A restauráció első része különben, mint a főváros építési osztályának novemberi előterjesztéséből kiderül: körülbelül negyedmillió pengőbe kerülne.

De a fővárosnak ebben a pillanatban nincs negyedmilliója, vagy 300.000 pengője a koronázó templom restaurálására; sajnos — úgylátszik — az államnak sincsen. Egyébként állam és város már évek óta vitatkozik arról, hogy ki köteles megfizetni a templom restaurálási költségeit. A főváros hajlandó lett volna a költségek egy részét magára vállalni, de az állammal folytatott tárgyalások nem vezettek eredményre. Az állam képviselői mindenekelőtt tisztázni akarták azt a kérdést, hogy tulajdonképpen kié a templom?! A dolog ugyanis úgy áll, hogy a koronázó főtemplom nincs a főváros nevére telekkönyvezve. A főváros — mondják a kultuszminisztériumban — csak kegyura a templomnak; fizeti a papot, kántort és az egyházi adminisztráció költségeit, de maga a templom nem a fővárosé.

Vajon mibe kerül a Schulek Frigyes restaurálási munkája és kinek a zsebéből került elő a költség?!

Mibe került a templom restaurálása idáig?

Kétségtelen, hogy ez a kérdés most nagyon aktuális. Annyi bizonyos, hogy temérdek változáson és átalakuláson ment keresztül ez a templom, amíg odáig jutott, hogy Schulek Frigyes tervet készített a restaurálására. A tudósok szerint a XIII. században rakták le a templom alapjait. Mátyás király nem első ízben restauráltatta és Mátyás építtette a déli tornyot, melyet ma Mátyás tornyának nevezünk. A török időkben ez a templom volt Budavára főmeccete: Eszki Dsamiszi. Azt a toronysisakot, amit Mátyás építtet; 1723-ban elpusztította a tűzvész. Akkor barokk bádogsisakot tettek a helyébe; majd mikor ez is tönkrement: 1841-ben alacsony zsindeletet kaptott a torony. 1873-ban, tehát pontosan 60 esztendővel ezelőtt rendelte el a király, hogy „az Isten és Magyarország Védasszonyának tiszteletére emelt budavári plébánia templom stílszerűen restauráltassék és

Otthonában
nem nélkülözheti a jó rádiót

ORION
RADIO
TUP

Vásároljon 5-1 lámpa: 7050-
Orion-rádiót

a restaurálási költségek fedezésére a megürült, vagy megürülendő főpapi javadalmak időközi jövedelmeiből 3 esztendőn keresztül száz-százezer forint kirendeltessék." Így fogtak hozzá 1874 októberében *Schulek* Frigyes tervei szerint a restauráláshoz, mely 17 esztendeig tartott. Azért tartott ilyen soká, mert pénz nem volt mindig a költségekre, az a 300.000 forint ugyanis, amelyet a megürült és megürülendő főpapi javadalmak időközi jövedelmeiből elvettek, nem volt elegendő. De adakoztak a magánosok, adakozott a főváros is. Így készült el a templom, de csak az egyik tornya, a déli, a Mátyás királyról elnevezett gyönyörű tornyot tudták megépíteni. A másik, az északi torony pénz hiányában csonka maradt. Mikor 1894-ben készen állott Nagyboldogasszony budavári temploma és elkészültek a költségek elszámolásával, kiderült, hogy a templom helyreállítására 1,665.640 forint 51 krajcára (= 3,864.286 pengő) költöttek. A magyar vallásalap 496.840 forint 88 és fél krajcárral; az egyházi művészalap 770.360 forint 86 és fél krajcárral járult a költségekhez, míg ellenben a főváros, mint kegyúr 310.000 forintot adott. Ezenfelül a déli mellékhajó két nagy ablakának a megfestése miatt 3810 forintot fizetett. Már közelgett az ezredévi ünnep, sietni kellett a munkával, de a pénz ép akkor fogyott el, mikor legnagyobb szükség lett volna rá. Akkor a király segítette ki pillanatnyi pénzzavarából az építőbizottságot és a saját zsebéből 25.000 forintot adott. *Vaszary* Kolos hercegprímás a Szent Jobb kápolna helyreállításáért 8000 forintot; *Császka* György kalocsai érsek a kápolna kifestéséért másik 8000 forintot; báró *Hornig* Károly veszprémi püspök ugyane kápolna üvegfestményére 3000 forintot fizetett és ezt megelőzőleg 7200 forintért egy harangot öntetett. *Haynald* Lajos bíboros, kalocsai érsek 1305 forintért készíttetett egy falfestményt, gróf *Zichy* Ferenc királyi főtárnokmester, a Szent Imre kápolna kifestése miatt mint a *Zichy* család szeniora 10.000 forintot fizetett, úgyhogy a *Zichy* család és a főpapok összesen 32.813 forintot fizettek a restaurálás költségeiből. Az építési iroda fenntartása, a tervek készítése összesen 256.000 forintba került. Ebből *Schulek* Frigyes honoráriumára 78.000 forintot tett ki; *Székegy* Bertalan a kartónokkal együtt 49.000 forintot, *Lotz* Károly pedig nem egészen 20.000 forintot kapott munkájáért.

Ennyi pénzbe került 40 évvel ezelőtt a Budavári Nagyboldogasszony templomának a restaurálása. Kell, hogy megtalálják a módját most is, hogy ezt a gyönyörű templomot, ezt a nagyszerű műemléket megmentsék az elpusztulástól.

Pásztor Mihály